

DAD7

København

Dansk Bibelinstitut

Undertegnede

..... PETER O. K. OLOPSON

der har forfattet nærværende emneopgave / speciale (streg over)

..... DEN NYESTE UDVEJLING INDENFOR
..... SYVENDTE DAGS ADVENTS MEN MED SÆRLIG
..... ITENSKELSE PÅ FORHØJDET MEDLEM SØGELSES
..... SÆRLIGE LÆRE OG EGV'S POSITION INDENFOR
..... KIRKEN

af hvilket et eksemplar arkiveres på Dansk Bibel Institut

A) ☒ giver hermed min tilladelse til at; eller

B) ☐ ønsker at blive kontaktet før

der citeres i opgaver / publikationer, dog under den forudsætning;
at forfatterens navn samt afhandlingens titel og årstal opgives.

Der er derimod ikke med denne erklæring givet tilladelse til at
afhandlingen - eller dele deraf - gengives på tryk.

C) ☐ ønsker ikke at der citeres fra afhandlingen.

I øvrigt finder lov nr. 158 af 31/5-1961 om ophavsretten til
litterære og kunstneriske værker anvendelse.

..... kbh. den 12 / 11 1985 Peter O.K. Olopson
Underskrift

Evt. kontaktadresse:

.....

Bedømt 10

DEN NYESTE UDVIKLING INDENFOR SYVENDE DAGS ADVENTISMEN
MED SÆRLIG HENBLIK PÅ FORHOLDET MELLEM SYVENDE DAGS
ADVENTISTERNES SÆRLIGE LÆRE OG ELLEN G. WHITE'S
POSITION INDENFOR KIRKEN

EMNEOPGAVE I KIRKEHISTORIE
VEJLEDER:
MARTIN SCHWARZ LAUSTEN

PETER O.K. OLOFSON

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING.....	1
SYVENDE DAGS ADVENTISMENS OPRINDELSE OG SÆRPRÆG.....	2
ELLEN GOULD WHITE.....	5
MINNEAPOLIS 1888.....	6
ADVENTISMENS SÆRLIGE SÆRLIGE LÆRE OG EGW'S POSITION	
- ÆLDRE TID	7
ADVENTISMENS SÆRLIGE LÆRE OG EGW'S POSITION	
- NYERE TID.....	11
EGW OG DEN HISTORISKE FORSKNING.....	13
HELLIGDOMSLÆREN.....	14
EGW SOM "PROFETIENS ÅND" -	
SPØRGSMÅLET OM INSPIRATION.....	19
FORHOLDET MELLEM ADVENTISTERNES SÆRLIGE LÆRE OG EGW'S	
POSITION INDENFOR KIRKEN - KONKLUSION.....	20
NOTER.....	22
LITTERATURLISTE.....	26

INDLEDNING

Kristenheden har op igennem historien været tvunget til at afsøge sine grænser - læremæssigt set - i forhold til store og små bevægelser, der i tidernes løb er udsprunget af kristendommen, men som på eet eller flere vitale punkter har afvejet fra den traditionelle lære, som den er samlet og kommer til udtryk i Apostolicum som norma normata. Samtidig har disse bevægelser ofte gjort krav på at være den eneste sande kirke.

I nyere tid har der bl.a. omkring Syvende Dags Adventisterne været ført utallige drøftelser, hvor hovedparten af kristenheden vil regne dem med som en kristen kirke trods dens særlige lære cf. bl.a. drøftelserne i Kirkernes Verdensråd ('SO MUCH IN COMMON', Geneva, 1973), mens enkelte klassificerer stadig Syvende Dags Adventismen som en ikke-kristen sekt.

Selv stillet overfor spørgsmålet sekt/kristen kirke har jeg søgt at følge den nyere udvikling indenfor Syvende Dags Adventismen med kirkens forhold til Ellen G. White som omdrejningsakse.

Fordelen ved denne fremgangsmåde er, at samtidig med en bredere fremstilling af Syvende Dags Adventismen, er det muligt at bevare en rød tråd igennem fremstillingen. Ulempen er naturligvis, at de enkelte detailspørgsmål inden for den særlige lære og den specifikke argumentation hhv. for og imod som helhedsfremstilling træder i baggrunden. Overblikket er valgt fremfor detaljen.

Efter et kort rids over Syvende Dags Adventismens oprindelse og særpræg eksemplificerer jeg den ældre kritik af den særlige lære ved tre markante personligheder indenfor Syvende Dags Adventismen. Disse tre er valgt, fordi deres kritik og argumentation har fået fornyet betydning i dag. Indenfor den nyere tid ligger hovedvægten på Syvende Dags Adventisternes konference i Glacier View, 1982, p.gr.a. den vægt der er blevet lagt på konferencen fra alle sider. Samtidig illustrerer Glacier View på udemærket vis, hvilken betydning der fra Syvende Dags Adventisternes side er lagt i at imødegå den nyere kritik cf. det beskrevne sagsforløb.

Opgaven afrundes med en stregtegning af forholdet mellem den særlige lære og Ellen G. White's position indenfor kirken i nyere tid ud fra det behandlede materiale.

SYVENDE DAGS ADVENTISMENS OPRINDELSE OG SÆRPRÆG

Syvende Dags Adventismen (herefter blot Adventismen) fremkom i det 19. årh. i et miljø præget af en forventning om Jesu nære genkomst. Denne stærke forventning udmøntede sig bl.a. i utallige spekulationer omkring eskatologien og fremfor alt forsøget på at udregne det eksakte tidspunkt for Jesu genkomst. Disse træk prægede grupper i USA, England, Tyskland, etc. både i en præ-millennialistisk - og en post-millennialistisk forståelse (i.e. Jesu genkomst sker hhv. før eller efter tusindårsriget).

I USA var den calvinsk-baptistiske lægmandsprædikant William Miller (1782-1849) i 1818 kommet til den konklusion, at Jesu genkomst ville finde sted "i eller før 1843" (1). Indtil 1831 var W. Miller's virke begrænset til den lokale baptistiske kirke. Herefter udvidedes hans virke både geografisk og kirkeligt. I 1840erne var "Millerismen" blevet en nationalt omspændende vækkelse og W. Miller blev indbudt til at prædike i ikke-baptistiske kirker (hos metodister, Kristi Disciple, kongregationalister og nogle få presbyterianere) (2).

W. Miller afveg fra sin kirkelige baggrund f.s.v. kun ved den eksakte fastsættelse af Jesu genkomst (3). Denne tidsfastsættelsen grundedes primært på Daniel 8,14 og vigtigt i denne sammenhæng i King James oversættelsen, der lyder: "And he said unto me, Unto two thousand and three hundred days; then shall the sanctuary be cleansed". King James oversættelsen adskiller fra de fleste nutige oversættelser (f.eks. DO og RSV) ved at ereb og boqer oversættes med "dag" i stedet for "morgen og aften", samt nisdag oversættes med "skal renses" i stedet for "komme til sin ret igen". Med henvisning til Num. 14,34 ("Som I brugte fyrretyve dage til at undersøge landet, således skal I undgælde for eders misgerninger i fyrretyve år, ét for hver dag, og således få mit mishag at føle.") og Ez. 4,6 ("Og når de er til ende, læg dig så på din højre side og bær Judas hus' misgerninger 40 dage; for hvert år giver jeg dig en dag.") etableredes et "profetisk" tolkningsprincip, hvor een dag kunne tydes som eet år, uden at konteksten nødvendigvis indikerede denne forståelse. Daniel 8,14 blev knyttet til Daniel 9,24-27 og de 2300 dage cf. King James blev forstået som 2300 år og disse skulle tage deres begyndelse samtidig med de 70 uger (lig 490 år) som omtalt i Daniel 9,24. År 457 blev akcepteret som det tidspunkt, hvor "ordet om Jerusalems genoprejsning og opbyggelse udgik" (Dan. 9,25) (Artaxerxes dekret). W. Miller forudsatte, at de 490 år pegede på tidspunktet for Jesu korsfæstelse, som fastsattes til år 33 e. Kr. Hermed falder systemet på plads med 70 uger = 490 dage = 490 år tilbageregnet fra år 33 e. Kr. giver 457 f. Kr. W. Miller anfører da: "take 457 from 2300 years and

you leave us AD 1843 when the vision will end, and the sanctuary shall be cleansed. Or take 490, which is the 70 weeks, from 2300, and it will leave us 1810 after Christs crucifixion; and then by adding the life of Christ which is 33 years make the same 1843, as before" (4).

W. Miller præciserer senere dette til efteråret 1843, med en typologisk henvisning til Lev. 16. Forsoningsdagen blev af W. Miller forstået som en parallel til Jesu genkomst, der ud fra paralleliteten skulle falde i den syvende måned i det jødiske år.

De tidsmæssige spekulationer fortsatte og efterhånden fikseredes mange på foråret 1844. Foråret gik og mange forlod adventismen i skuffelse. En gruppe knyttede dog til ved lignelsen om de ti brudejomfruer (Mt. 25,1-13) og tolkede "forsinkelsen" som den "døsiges tid" (cf. Mt. 25,5). Samtidig fæstnede man lid til nogle beregninger foretaget af S.S. Snow (1806-1870), der ved brug af den karaitiske kalender, havde fastsat Jesu genkomst til d. 22 oktober 1844. (Karaiterne er en jødisk sekt fra ca. 760 e. Kr.).(5)

I den hektiske tid op til oktober 1844 reagerede bl.a. metodist kirken imod "Millerismen" ved at ekskommunikere medlemmer, der åbenlyst støttede Millers lære og fæstnede lid til den præcise datering af Jesu genkomst. Blandt dem der blev ekskommunikeret i sommeren 1843 var Harmon familien (med Ellen Harmon senere White) (6).

Den 22. oktober 1844 betød endnu en stor skuffelse og man opgav videre spekulationer omkring tidsfæstelsen af Jesu genkomst.

En lille gruppe fastholdt dog, at der var sket noget. De knyttede igen til ved lignelsen om de ti brudejomfruer i Mt. 25 og specielt versene 10-12: "Men medens de gik bort for at købe, kom brudgommen, og de, som var rede, gik ind i bryllupssalen med ham, og døren blev lukket. Bagefter kommer også de andre jomfruer og siger 'Herre, herre, luk op for os!' Men han svarede og sagde: 'Sandelig siger jeg jer: jeg kender jer ikke.'" Den korte konklusion var: datoen d. 22 oktober 1844 var korrekt, den forventede begivenhed forkert ! Den længere konklusion førte til udviklingen af adventismens særpræg, i.e. de lærepunkter hvorved de adskiller sig fra alle andre kirkesamfund.

Med baggrund i W. Millers sammenknytning af Dan. 8,14 og Lev. 16 fremkom Hiram Edson (1806-1882) allerede d. 23/10-1844 med den nye forståelse af hvilken begivenhed, der var indtruffet d. 22/10-1844. I stedet for at Jesus forlod det allerhelligste for synligt at komme igen, så var Jesus d. 22/10-1844 gået ind i det allerhelligste for første gang (7). Hermed havde man samtidig forladt spekulationer, der trods alt var historisk verificerbare, nml. hvorvidt Jesus kom synligt igen på en bestemt forudsigelig dag.

Denne sammenknytning mellem Dan. 8 og 9, Lev. 16 (med henvisning til Hebræerbrevets parallelisering og specifikt en forståelse af Heb. 6,19 "ind bag forhængen", som en vandring fra det hellige til det allerhelligste) og Mt. 25,10-12 (lignelsen om de ti brudejomfruer) betød, at man som 'en rest' (the remnant) hurtigt forventede Jesu synlige genkomst, dog uden at specificere nogen eksakt dato. Dette betød dog ikke, at man afstod fra tidsspekulationer. Fra 1844 til 1851 fastholdt man, at den 22/10-1844 var "døren lukket" (cf. Mt. 25,10), hvilket naturligvis betød, at nådetiden var slut. Denne såkaldte "shut-door" teologi bekræftedes senere af E.G. White gennem visioner i 1844-45 (8). Bevægelsen blev da også kendt under navnet "shut-door Sabbatarians" (9).

Som tiden gik og Jesu genkomst ikke som forventet fandt sted kort tid efter d. 22/10-1844, blev spørgsmålet om, hvilken betydning Jesu indgåen i det allerhelligste havde, aktuel. I 1846 introducerede O.R.L. Crosier (1820-1913) tanken om, at forsoningen ikke var afsluttet på korset, men blot påbegyndt og afslutningen af forsoningen nu efter d. 22/10-1844 fandt sted i det allerhelligste. Crosier argumenterede for denne todeling i Jesu tjeneste ud fra hebræerbrevet. Som argument for at forsoningen skulle afsluttes i Himlen i det allerhelligste skelnede Crosier skarpt mellem "foregivenness of sin" og "blotting out of sin", hvor sidstenævnte netop finder sted i det allerhelligste efter d. 22/10-1844 (10). Crosier ændrede selv senere standpunkt, men da var læren indoptaget af E.G. White. Samme år introduceredes også sabbatslæren, hvor fejringen af sabbatten blev forstået som et kendetegn på Guds sande børn, mens søndagsfejringen var indført af den antikristelige pavemagt og var "dyrets mærke" (cf. Johs. Åb. 14,9-11). En udtalelse E.G. White senere modificerede (11).

Den af Crosier introducerede lære om forsoningen førte i 1850erne til udviklingen af læren om den undersøgende dom (12). Ikke blot skulle forsoningen afsluttes, men der skulle holdes dom inden Jesu synlige genkomst. Den undersøgende dom blev forstået som en retshandling, hvor "menneskets karakter og levned vil blive bedømt efter Guds lov under domshandlingen" (13) og slutresultatet blive, at "når den undersøgende retshandling slutter, kommer Kristus, og han har sin løn med sig for at gengælde enhver, eftersom hans gerning er" (14).

Adventismen var i begyndelsen optaget af spekulationerne omkring Jesu genkomst og senere af udviklingen af deres særlige lære. Dette betød, at mere klassiske lærespørgsmål blev skudt i baggrunden langt op i bevægelsens historie, f.eks. kristologien og treenighedslæren, hvor f.eks. ledende adventistpionerer såsom E.G. White's mand, James White (1821-1881) Joseph Bates (1792-1872) og redaktøren af "The Adventist Review", Uriah Smith (1832-1903) var unitarer (15).

ELLEN GOULD WHITE

Den centrale skikelse indenfor adventismen blev og er stadig Ellen Gould White (EGW) født d. 26/11-1827 i Gorham, Maine, USA og død d. 16/7-1915. EGW voksede op i en "old time" metodist-familie og arbejdede tidligt med i faderens firma med at fremstille hatte (16). Som niårig var hun udsat for en ulykke, hvor en skolepige kastede en sten i hovedet på hende, "which was to affect my whole life" (17). Denne ulykke betød, at hun måtte afslutte sin skolegang, samtidig med at det gav hende tid til at reflektere over åndelige spørgsmål (18).

Da W. Miller besøgte Portland, Maine (hvortil Harmon-familien var flyttet) i marts 1840, overværede EGW W. Millers møder om Jesu genkomst. Den følgende sommer på en metodist-lejr, Buxton, Maine blev EGW omvendt og kom til en personlig tro. Da W. Miller igen i juni 1842 kommer til Portland, Maine er EGW at finde blandt tilhørerne, og hun skriver i sin "Biographical Sketch": "I believed the solemn words spoken by the servant of God, and my heart was pained when they were opposed or made subject of jest" (19).

Interessen for W. Miller's lære førte som nævnt til, at Harmon-familien i 1843 blev ekskluderet fra metodistkirken.

EGW beretter, at hun før sine egentlige visioner fik budskaber gennem drømme (20). I december 1844 får EGW sin første vision, der støttede og fik væsentlig betydning for andres akcept af "shut-door" teologien (21). (EGW skriver dog selv i "Biographical Sketch": "I had no vision until 1845....." (22).

D. 30 august 1846 bliver EGW gift med James White. Indtil 1851 var EGW's budskaber centralt placeret i adventist-bevægelsen, mens i perioden 1851-1855, hvor bevægelsen ændrede karakter og blev missionserende, blev EGW holdt i baggrunden i bevægelsens tidskrift. Fra 1855 begyndte EGW's budskaber (testimonies) igen at blive offentliggjort (23).

I 1851 blev EGW's første bog, "Christian Experience and Views of EGW", udgivet. Ved sin død i 1915 havde EGW skrevet "some 4.600 articles for various journals and some 24 books" (24).

EGW's rolle indenfor adventissamfundet er karakteriseret ved, at hun omtales som "Profetiens Ånd" (med henvisning til Johs. Åb. 12,17 & 19,10) og hendes budskaber gennem bøger, artikler og private breve blev anset for at være inspirerede. EGW's skrifter har dermed fået en særstilling indenfor adventismen. EGW skriver selv:

"I took the precious Bible and surrounded it with several Testimonies for the Church, given for the people of God. Here, said I, the cases of nearly all are met. The sins they are to shun are pointed out. The counsel that they desire can be found here, given for other cases situated similarly to themselves. God has been pleased to give you line upon line and precept upon precept. But there are not many of you that really know what is contained in the Testimonies.

You are not familiar with the Scriptures. If you had made God's word your study, with a desire to reach the Bible standard and attain to Christian perfection, you would not have needed the Testimonies. It is because you have neglected to acquaint yourselves with God's inspired Book that He has sought to reach you by simple, direct testimonies, calling your attention to the words of inspiration which you had neglected to obey, and urging you to fashion your lives in accordance with its pure and elevated teachings.

The Lord designs to warn you, to reprove, to counsel, through the testimonies given, and to impress your minds with the importance of the truth of His word. The written testimonies are not to give new light, but to impress vividly upon the heart the truths of inspiration already revealed. Man's duty to God and to his fellow man has been distinctly specified in God's word; yet but few of you are obedient to the light given. Additional truth is not brought out; but God has through the Testimonies simplified the great truths already given and in His own chosen way brought them before the people to awaken and impress the mind with them, that all may be left without excuse." (30. april 1871) (25)

Allerede i dette enkelte citat finder vi den angivne spænding vedr. adventismens særlige lære og EGW's position indenfor adventismen. Selvom citatet direkte sigter på "the Testimonies", altså en specifik del af EGW's forfatterskab, så kan det med god ret gøres gældende for alle EGW's skrifter. På den ene side er EGW's skrifter ikke en addering til kanon og det vil derfor i det mindste på det teoretiske og formelle plan være muligt at fastholde det reformatoriske princip 'sola scriptura', mens det på den anden side er klart bl.a. if. ovennævnte citat, at Gud er agens for alle EGW's budskaber, der derfor reelt kommer på linie med Skriften. Hvor adventismen generelt har fremhævet EGW's budskaber som traditio declarativa omend i et andet sprogbrug, skal vi i det følgende se nærmere på den spænding, der opstår, når det både indenfor og udenfor adventistsamfundet fremføres, at EGW's skrifter de facto reelt behandles som traditio constitutiva.

MINNEAPOLIS 1888

Inden vi går over til at se nærmere på adventismens særlige lære og EGW's position, skal vi nævne en vigtig teologisk ændring, der fandt sted ved adventisternes konference i Minneapolis, USA, 1888.

Adventismen fremstod i et vækkelsesmiljø, der var præget af tidens helliggørelsesbevægelser. Dette forhold sammenholdt med den stærke understregning af gerninger, cf. den undersøgende dom, overholdelsen af sabbatten, etc., har præget den forståelse af retfærdiggørelse, der gjorde sig gældende indenfor adventismen. Vægtlægningen på gerningerne betød bl.a., at man mente, at Paulus i Galaterbrevet alene behandlede cerimoniloven og dermed ikke moralloven. Denne tolkning fastslås af EGW i en meningsudveksling med J.H. Waggoner (1820-1889) i 1856 (26).

1888 ses som et skelsættende år for adventismen, fordi J.H. Wag-

goner's søn, E.J. Waggoner (1885-1916), får introduceret to vigtige punkter i adventisternes teologiske udvikling. For det første får han med tilslutning fra EGW, der havde "glemt" sin tidligere holdning (27), slået fast, at Paulus i Galaterbrevet også behandler moralloven. For det andet får han fremhævet 'retfærdiggørelse ved tro' som et afgørende spørgsmål. Adventismen var indtil 1888 grundlæggende præget af læren om den indgydte retfærdighed og dermed en sammenblanding af retfærdiggørelse og helliggørelse (*justum efficere*). D. P. McMahon anfører, at "Adventist generally thought that the Lord forgives past sins and then helps the believer keep the law as a condition of eternal life" (28). Waggoner var i 1888 kommet til en mere klar forståelse af retfærdiggørelse som en forensisk handling (29). Denne forståelse blev formidlet videre på konferencen og antaget af EGW (30). E.J. Waggoner forlod senere denne position og udviklede sig i panteistisk retning (31), men forblev dog indenfor adventistsamfundet, hvor han var redaktør af bladet "Present Truth" i England og senere bibelskolelærer i USA (32).

ADVENTISMENS SÆRLIGE LÆRE OG EGW'S POSITION - ÆLDRE TID

Da det især er gennem kritik af adventisternes særlige lære, at der kastes lys over EGW's position indenfor adventistsamfundet, skal vi i det følgende se nærmere på tre markante personligheder, der alle i en længere årrække har været medlem af adventistsamfundet. Det er ikke kun i adventismens formningsperiode at den særlige lære er blevet sat i kritisk lys, men op igennem hele kirkens historie som regel med udelukkelse som konsekvens. Vi skal se nærmere på D.M. Canright's (1840-1919) generelle kritik og A.F. Ballenger (1861-1921) og W.W. Fletcher's (1879-1947) specifikke kritik af helligdomslæren kombineret med spørgsmålet om EGW's position.

D.M. Canright blev ordineret i adventistkirken i 1865 og virkede som sådan indtil sit brud med kirken i februar 1887 (33). Canright udgav i 1889 "Seventh-day Adventism Renounced" og i 1919 "The Life of Mrs. Ellen G. White. Her False Claims Refuted". I. Lindén anfører, at "the only "life" of EGW that exist so far is the polemical contribution by Pastor D.M. Canright.....One only regrets that Canright, who knew EGW so intimately, spoiled his chance of writing a balanced description by his hostility to the movement. Nevertheless his Life of Mrs. Ellen G. White cannot be neglected." (34) Den manglende balance som Lindén peger på, er naturligvis historisk betinget, i og med at Canright ikke skrev for at fremhæve adventismens og EGW's positive sider, men netop skrev i et opgør med adventismen. Canright angiver til slut i "The Life of Mrs. Ellen G. White. Her False Claims Refuted", den

hovedtese hele bogen er bygget op over nml. "That she meant to be a Christian, and that her works contain many things good in themselves, need not be denied. Her motives we may safely leave with God. But her high claims are not defensible. They are disproved by too many patent and incontrovertible facts" (35). Som belæg for denne tese og konklusion gennemgår Canright disse "high claims" og skriver bl.a. i sin opsummering: "To summarize briefly some of her more prominent mistakes, the following may be noted: She endorsed William Miller's time-setting of 1843-44. She endorsed Captain Bates' time-setting 1851. She taught that there was no more salvation for sinners after Oct. 22, 1844. She suppressed some of her early visions and writings, and yet, in 1882, issued a book claiming to contain all her early writings. She predicted that the Civil War would be a failure, the the nation would be ruined, and the slavery would not be abolished. She charecterized Lincoln's proclamation for days of humiliation and prayer as "insult to Jehovah". She thaught a "reform dress" which made her followers a laughing-stock, and which she herself gave up after attempting to force it upon her church for eight years as a divine revelation and a religious duty. She wrote against the eating of both butter and eggs. She forbade the eating of meat, and said, "Can we possibly have confidence in ministers who, at tables where flesh is served, join with others in eating it ?" (Lake Union Herald, Oct. 4, 1911), and yet secretly she herself ate meat more or less most of her life. She plagiarized to such extend that one of her books had to be suppressed altogether, and another had to be revised at an expense of 3.000 \$..... One of the worst features of her life and writings is that she was always making God responsible for her mistakes and failures. Her worst deception, as that of her followers, was to mistake her unfortunate affliction of epilepsy and epileptic fits as divine revelation and vision from God....." (36)

Canright's massive kritik af EGW skal nok også ses på baggrund af hvilke muligheder han havde for diskutere disse "high claims" både med EGW men også med adventistsamfundet som sådan. Canright skriver "over and over Mrs. White claimed her writings to be inspired of God, and placed them on a level with the Bible" og henviser til begyndelsen af det tidligere anførte citat fra d. 30. april 1871 (37). Hvad der er af særlig betydning for beskrivelsen af EGW's position indenfor adventistsamfundet er nogle af de citater Canright fremhæver vedrørende denne problematik:

"That we reaffirm our abiding confidence in the Testimonies of Sister White to the Church, as the teaching of the Spirit of God" (S.D.A. Year Book for 1914, p. 253)

"Our position on the Testimonies is like the keystone to the arch. Take that out, and there is no logical stoppingplace till all the special truths of the message are gone...Nothing is surer than this, that the message and the visions (of Mrs. White) belong together, and stand or fall together" (Review and Herald Supplement, Aug. 14, 1883).

"The Spirit of Prophecy (Mrs. White's writings) is a fundamental part of this message...Since the rise of this message, this denomination has believed in the Spirit of Prophecy. We have preached it as widely as we have the Sabbath and other kindred truths, and believe it thoroughly...To us it makes a vast difference whether one whom we have regarded from the rise of this message as being endowed with the prophetic gifts is a prophet of God, or whether she is not"(A Statement (by the General Conference Committee) May 1906 pp 10,86).

"It is from the standpoint of the light that has come through the Spirit of Prophecy (Mrs. White's writings) that the questions will be considered, believing as we do, that the Spirit of Prophecy is the only infallible interpreter of Bible principles, since it is Christ through this agency giving the real meaning of his own words" (G. A. Irwin (i mange år præsident for General Konferencen) i "Mark of the Beast" p. 1) (38)

Denne selvforståelse gjorde det nødvendigt, at udelade forladte og modsigende standpunkter i EGW's skrifter, bl.a. "shut-door" teologien og udsagn der stred imod annihilationslæren (39), men har samtidig i det mindste vanskeliggjort en samtale omkring hvad Canright karakteriserer som "high claims".

A.F. Ballenger, der arbejder som præst og lærer indenfor adventist-samfundet indtil 1905 (40), centrerer sin kritiske respons omkring to kardinalpunkter. Det ene, som er mindre væsentligt i denne sammenhæng, falder sammen med en mere spiritualistisk/panteistisk holdning, der vandt udbredelse indenfor adventistsamfundet i 1890'erne. Ballenger argumenterede for en mere spiritualistisk forståelse af Helligånden knyttet sammen med en stærk perfektionistisk holdning både hvad angår sjæl og krop (41). Det andet kardinalpunkt, var udviklingen af en selvstændig helligdomslære, der kom til udtryk i bogen "Cast Out for The Cross of Christ" fra 1909. Ballenger argumenterede for, at Kristus som præst arbejder i 4000 år i det hellige og efter himmelfarten gik Kristus ind i det allerhelligste. Ballenger's væsentligste kritik (42), som også har haft betydning fremover, gik derfor på læren om Jesu indgåen i det allerhelligste for første gang d. 22/10-1844. Ballenger gør op med adventisternes forståelse af Heb. 6,19-20 og specifikt forståelsen af udtrykket "within the veil" (ind bag forhængen). Ballenger anfører, at hvor udtrykket "within the veil" forekommer (Ex. 26,33; Lev. 16,2 ; Lev. 6,12; Lev. 16,15; Num. 18,7), da refererer udtrykket til det allerhelligste, mens de syv gange udtrykkene "without the veil" og "before the veil" forekommer (Ex. 26,35; Ex. 27,20-21; Ex. 40,26; Lev. 4,5-6; Lev. 4,17; Lev. 24,1-3), da refererer udtrykkene til "the first apartment or tabernacle of the congregation, and never to the court outside of the door of the tabernacle" (43). Samtidig med at Ballenger argumenterer ud fra de bibelske

skrifter for en ændret helligdomslære, peger han på den spænding en sådan argumentation medfører, idet han refererer til en anonym udtalelse som et udtryk for en generel holdning indenfor kirken: "I have always felt that it was safer to take the interpretation placed upon the scriptures by the Spirit of Prophecy as manifested through Sister E.G. White rather than to rely upon my own judgment or interpretation" (44).

Australieren W.W. Fletcher, blev medlem af adventistkirken i 1900, ordineret i 1912 og virkede som missionær og præst indtil 1930 (45), udgav i 1932 "The Reason for My Faith"- "An Appeal to Seventh-Day Adventist, Concerning Vital Truths of the Gospel".

W.W. Fletcher gør sin position op i tre punkter, hvilket illustrerer den grundlæggende spænding mellem adventisternes særlige lære og EGW's position, i og med af de to første punkter vedrører den særlige lære, mens det tredje punkt vedrører EGW's position. Fletcher skriver:

"The Propositions.

- 1) That it was the immediate unveiled presence of God as manifested in the Holy Shekinah that constituted the inner apartment of the earthly sanctuary the most holy place, and that consequently when at the time of his ascension the Lord Jesus Christ was sat down at the right hand of God, thus "appearing in the presence of God for us", He entered the most holy place of the heavenly sanctuary. There can be no place in heaven more holy than the place of the unveiled presence of Almighty God.
- 2) That in the typical service of the earthly sanctuary the sprinkling of blood upon the altar and before the veil represented the expiation of sin, and not its transfer into the sanctuary.
- 3) That it is necessary to modify our view that the Testimonies are to be regarded as having the authority of a direct revelation from God." (46)

Fletchers grundlæggende kritiske respons ligger i klar forlængelse af, hvad der tidligere er blevet fremført nml. spørgsmålet om Jesu indgåen i det allerhelligste ved himmelfarten samt spørgsmålet om EGW's inspiration. Derudover tager han specifikt spørgsmålet om syndsforladelse op (proposition 2), hvor den undersøgende dom jo netop begrundes med, at synden ved Jesu blod ikke i første omgang er udslettet, men blot overført til det allerhelligste. Fletcher citerer EGW, der skriver: "The blood of Christ, while it was to release the repentant sinner from the condemnation of the law, was not to cancel the sin; it would stand on record in the sanctuary until the final atonement; so in the type the blood of the sin-offering removed the sin from the penitent, but rested in the sanctuary until the day of atonement" (Patriarchs and Prophets" p. 357), hvortil Fletcher anfører: "This statement is one that has troubled me very much. If sin is not cancelled by the blood of Christ, by what means then is it cancelled" (47).

Vi skal her blot fremhæve adventistkirkens reaktion på proposition 3, hvor det anføres:

"A. We believe that the testimonies of Sister White are to be regarded as

direct revelation from God, for the reason which follow. At the same time we are not to regard them as being an addition to the Bible; for she herself states they are not to be so regarded: - "Brother R. would confuse the mind by seeking to make it appear that the light God has given through the testimonies is an addition to the word of God; but in this he presents the matter in a false light." Vol. 5, p. 663. Nor can we regard them as presenting new doctrines, for she says:-"The written testimonies are not to give new light, but to impress vividly upon the heart the truths of inspiration already revealed.... additional truth is not brought out; but God has through the testimonies simplified the great truths already given, and in His own chosen way brought them before people, to awaken and impress the mind with them, that all may be left without excuse...The testimonies are not to belittle the word of God, but to exalt it, and attract minds to it, that the beautiful simplicity of truth may impress all" Vol. 5, p. 665"

....

"C. her own statement as to the Source of the Testimonies."

"I have no special wisdom in myself; I am only an instrument in the Lord's hand to do the work He has set for me to do. The instructions that I have given by pen or voice have been expression of the light that God has given me. I have tried to place before you the principles that the Spirit of God has for years been impressing upon my mind and writing on my heart".Vol. 5, p. 691" (48)

Karakteristisk ved dette svar og for holdningen til EGW's skrifter i denne periode er, at de som tidligere nævnt ikke anses for at være en addering til kanon og dermed udgøre en traditio constitutiva, men er direkte åbenbaringer fra Gud, der ikke går ud over det bibelske vidnesbyrd, men blot klargør det og derfor må anses for at udgøre en traditio declarativa. På denne baggrund er de f.s.v. hævet over enhver kritik, hvilket reelt og funktionelt betyder en addering til kanon.

Adventistsamfundets situation kan derfor med god ret beskrives ud fra deres forhold til EGW's skrifter. Renonceres der på den særlige lære, vil det altid blive en indirekte kritik af EGW's inspiration som "Profetiens Ånd", da hun netop gennem visioner skulle have fået guddommelig sanktion af den særlige lære. Omvendt, fastholder man, at EGW's skrifter in toto er inspireret, så er man også umiddelbart tvunget til at fastholde den særlige lære. Denne spænding finder vi både i Canright's, Ballenger's og Fletcher's opgør med dele af adventismens lære.

ADVENTISMENS SÆRLIGE LÆRE OG EGW'S POSITION - NYERE TID

Adventismen har igennem de sidste 20-25 år konstant være under stærk kritisk belysning især fra egne medlemmer. Vi skal i det følgende se nærmere på, hvor og hvordan kritikken er blevet rejst, men specielt se på hvad det er, der har vanskeliggjort en frugtbar samtale. Den respons til kirkens særlige lære, der tidligere er kommet frem, dukker i disse år op igen men med fornyet styrke og fornyet dokumentation. Hvor adventistkirken tidligere til dels har kunne fortsætte upåvirket og reaktionerne på kritikken oftest har været lokalt begræn-

set, så har kirken de senere år været præget af en verdensomspændende debat. Dette forhold afspejler sig også i bogtitler både fra ikke-adventister (G.J. Paxton, "the SHAKING of ADVENTISM")(49), såkaldte evangelikale adventister (D. & G. Ford, "The Adventist Crisis of Spiritual Identity" (50), I. Lindén, "Adventismen vid skiljevågen" (51)) og traditionelle adventister (R.F. Cottrell, "Vor nuværende krise - en reaktion på et formørket tiår" (august 1981)(52)).

Et udemærket indblik i den nyere tids debat får vi gennem det førnævnte duplikerede skrift af R. F. Cottrell, hvor han bl.a. skriver:

"Den tillidskrise, vi oplever i øjeblikket, både med hensyn til visse af Adventistsamfundets grundlæggende trospunkter, men også når det gælder vore ledende brødres evne til at behandle dem fornuftigt, er det logiske og uværgelige resultat af et tiår i formørkelse og forplumring (1969-1979).

Spørgsmålet vedrørende Ellen Whites litterære afhængighed går så langt tilbage som midten af 1880'erne, - dengang angik det bøgerne: Den store strid og Glimt fra Pauli liv. Og når det gælder fortolkningen af Dan. 8:14 og Hebr. 9 finder vi, at der blev stillet spørgsmålstegn ved disse ting allerede så tidligt som det første årti i det 20.-århundrede.

For de af os, der i flere årtier har været fuldt opmærksomme på begge disse problemer, og som synes, at vi som trossamfund igen og igen har forsømt at gøre noget for at finde en realistisk og endelig løsning på dem, kommer den krise, som Desmond Ford og Walter Rea har ført os ind i på ingen måde som nogen overraskelse. De eneste nye elementer i sagen er Fords udviede anvendelse af det apotelesmatiske princip (det at en profetisk udtalelse kan have indtil flere opfyldelser i historien), som alle inden for samfundet bruger til en vis grad, samt Reas demonstration af, at Ellen White har gjort brug af andre skrifter i et langt større omfang, end vi tidligere har fået oplyst.

Der er veldokumenteret belæg for den kendsgerning, at vore bibellærere for 25 år siden var fuldt opmærksomme på alle de exegetiske problemer, som vor traditionelle udlægning af Daniels bog og Hebræerbrevet lægger op til. Og man var også opmærksom på problemerne vedrørende Ellen Whites litterære lånevirkksomhed. Men gentagne, positive og oprigtige forsøg i alle disse år siden 1880'erne (fra 75 - 90 år) er af Samfundet konsekvent, officielt og mere eller mindre effektivt blevet syltet."

"Vi kan kun sige, at den krise vi nu står overfor, og faren for splittelse i den kirke, vi elsker, er en virkelig trussel og en dyster virkelighed. Set i perspektiv vil fremtidens adventisthistoriker beskrive og bedømme begivenhederne i vor tid sådan, at Ford-Rea krisen vil fremstå som det logiske, måske uværgelige klimax på henvend et helt århundredes praksis med at feje stridsspørgsmålene ind under Samfundets gulvtæppe. Og det har netop været de stridsspørgsmål, der i øjeblikket kræver vor opmærksomhed. Dette tiår 1969-1979 med formørkelse og forplumring vil fremstå som årsag til vor nuværende krise og mulige splittelse.

For 25 år siden anede jeg denne krise, delte min angstelse med nogle få trofaste venner, og gav mig i kast med at gøre, hvad jeg kunne, for at forberede os på den.

Hvor brændende ser vi ikke frem til en ny dags komme, en dag hvor Samfundet vil være villig til at acceptere Bibelen og Bibelen alene som vor autoritet i tro og lære både når det gælder teori og praksis." (53)

Vi skal i det følgende se nærmere på, hvad det er, der har ledt op til, hvad Cottrell karakteriserer som den "nuværende krise". Vi kan emnemæssigt pege på fire primære områder, hvor vi skal lægge hovedvægten på det tredje for sluttelig at knytte det sammen med

spørgsmålet om EGW's position indenfor adventistsamfundet.

De fire primære områder er:

- 1) Retfærdiggørelse og helliggørelse (54).
- 2) EGW og den historiske forskning.
- 3) Helligdomslæren.
- 4) EGW som "Profetiens Ånd" - spørgsmålet om inspiration.

Disse fire emneområder falder tidsmæssigt stort set kronologisk og er af vital betydning for adventistsamfundet udvikling fremover. For det første emneområde henvises til noten.

EGW OG DEN HISTORISKE FORSKNING

De seneste årtier har været præget af en intensiv forskning omkring adventismens tidligste historie udført både af såkaldte evangelikale adventister og mere traditionelle adventister (55). Samtidig med forskningsresultater der er blevet offentliggjort, er der på adventisternes eget universitet i USA, Andrews University, udarbejdet flere vigtige upublicerede afhandlinger, der bl.a. - set fra et traditionelt adventistisk synspunkt - behandler mere prekære spørgsmål fra samfundets historie f.eks. "shut-door" teologien (56).

Hvad der er af interesse i denne sammenhæng i forbindelse med spørgsmålet om EGW's position indenfor kirken, er, at forsknings-situationen har været karakteriseret af, at en lille gruppe mennesker indenfor adventistsamfundet har kontrolleret de vigtige primærkilder, der falder i tre hovedkategorier: 1) EGW's breve og dagbøger, 2) EGW's manuskripter til bøger og andre publikationer og 3) breve til EGW, hovedsagligt fra menighedsledere (57).

Det er således ikke muligt frit at kunne forske i dette materiale og I. Lindén, der selv er en ledende forsker indfor adventismens tidligste historie, angiver tre årsager:

- "1) Allt EGW skrivit, t o m i privata brev, bortsett från triviala anmärkningar om väder och vind, om personers hälsa etc, anses vara inspirerad skrift.
- 2) Gradvis har EGW blivit närmast identisk med samfundet. Men då är tolkningen av profetens skrifter av oerhörd vikt. Därför anses bara samfundets ledande män i de officiella organen ha rätt att fastställa denna tydning av eet stort heterogent material.
- 3) Under samfundets historia har det uppkommit en bestämd EGW bild, som det kanns angeläget att slå vakt om. Fri forskning rubbar lätt både den officiella EGW bilden och samfundets tolkning av EGW:s idéer. Därför måsta både materialet och tolkningen av EGW: s skrifter kontrolleras av samfundledningen." (58)

HELLIGDOMSLÆREN

Spørgsmålet om berettigelsen af adventismens helligdomslære er i nyere tid især blevet behandlet af australieren Desmond Ford, tidligere leder af den teologiske afdeling på Avondale College i Australien og igennem 1970erne gæste-professor på Pacific Union College i Californien, USA.

D. Ford blev af 'The Adventist Forum' på Pacific Union College, bedt om at forelæse om sit syn på helligdomslæren d. 27. oktober 1979 (59). Forelæsningen blev et opgør med år-dag princippet i udlægningen af tidsprofetier, at læren omkring Dan. 8,14 peger på, at det er de helliges synd, der har besmittet helligdommen og som derfor behøvede rensning, at det hebraiske ord 'nisdaq' i Daniel 8,14 skal oversættes 'renset', hvilket betyder for D. Ford, at Jesus ved himmelfarten gik ind i det allerhelligste, hvilket igen underkender den undersøgende dom. Derfor karakteriserer 1844 for D. Ford ikke Jesu indgåen i det allerhelligste, men en oprejsning af adventbevægelsen med det formål at forkynde evangeliet i sin helhed (60).

Denne forelæsning blev meget hurtigt kendt indenfor adventistsamfundet, bl.a. ved at 13.000 kassettebånd med forelæsningen blev spredt rundt om på jorden (61)

D. 28 november 1979 holdt Dr. Jack Cassell, præsident for Pacific Union College, Dr. Gordon Madgwick, akademisk dekan, et møde med menighedsledere fra Washington D.C.. Mødet resulterede i, at D. Ford blev bedt om at indstille sin undervisning for nærmere at kunne undersøge og skriftligt redegøre for sit syn på helligdomslæren. Redegørelsen skulle præsenteres for en studiekommite nedsat af adventistsamfundets General Conference.

D. Ford arbejdede på dette i seks måneder og mødtes løbende (4-6 april, 29-30 maj og 15-16 juni) med en kommite på 14 medlemmer ledet af Dr. R. Hammill, visepræsident for Generalkonferencen. Kommiteen skulle løbende give respons til D. Ford's foreløbige arbejder.

Efter seks måneder forelå der et ca. 1.000 sideres manuskript med titlen "Daniel 8:14, The Day of Atonement and the Investigative Judgment". Manuskriptet blev senere samme år udgivet (62).

Generalkonferencen indkaldte derefter 125 personer, teologer og administratorer, (hvoraf 114 deltog) til at deltage i "The Sanctuary Review Committee", der skulle holde et evalueringsmøde fra søndag d. 10 til fredag d. 15. august 1980 i Glacier View, Colorado, USA.

Deltagerne blev både i begyndelsen og ved slutningen af konferencen bedt om at udfylde et spørgeskema angående deres holdning til forskellige af de spørgsmål D. Ford's kritik havde rejst. If. adventisterne selv viste dette spørgeskema ved slutningen af konferencen en stærk

opbakning bag den traditionelle adventistteologi.

Fra mandag til torsdag blev deltagerne delt i syv grupper, der skiftesvis arbejdede med fire områder: 1) The Nature of Prophecy, 2) The Cleansing of the Sanctuary and the Investigative Judgment in the Old Testament, 3) The Cleansing of the Sanctuary and the Investigative Judgment in the New Testament og 4) The Role of the Ellen G. White Writings in Doctrinal Matters.

Tirsdag, onsdag og torsdag var der efter plenumsessionen afsat tid til at D. Ford kunne præcisere og klargøre sine synspunkter samt besvare spørgsmål. (63)

Konferencen mandede ud i, at der som respons til D. Ford's skriftlige oplæg blev udarbejdet fem papirer, der behandlede de fire førnævnte områder samt spørgsmålet om metodologi i D. Ford's arbejde specielt hans brug af EGW's skrifter. Herudover udarbejdede en gruppe et dokument indeholdende ti punkter, der kort ridser D. Ford's position og adventistsamfundets position op. Dette dokument blev fredag d. 15/8 læst op for D. Ford og hans hustru Gillian Ford og efter nogle få ændringer blev det akcepteret af D. Ford som repræsentativt med undtagelse af pkt. 1 vedrørende metodologi og pkt. 4 Vedrørende år-dag princippet.

K.S. Parmenter, præsident for 'Australasian Division' (64), oplæste derefter et håndskrevet brev til D. Ford i et forsøg på at afklare D. Ford's forhold til kirken. (Dette brev blev senere med blødere formuleringer overgivet til D. Ford maskinskrevet). Parmenter henviser til, at konferencen er nået til en konsensus om, at den nyligt reviderede og vedtagne "bekendelse" (officielt har adventistsamfundet ingen bekendelse ud over Bibelen), "Fundamental beliefs" (Dallas, Texas 17-26 april 1980), på adækvat måde understøttes af Bibelen og Profetiens Ånd, i modsætning til de af D. Ford fremførte synspunkter. Parmenter spørger derfor D. Ford, om der på dette tidspunkt under konferensen er nogen ændring i hans synspunkter, og om han er villig til at akceptere følgende fire punkter (gengivet efter det maskinskrivne brev):

- 1) "That you are willing to acknowledge that there are several points in your present position on the doctrine of the sanctuary and related areas and the role of Ellen White that are out of harmony with the "Fundamental Beliefs" of the church - as indicated in the attached paper - and that in counsel with your brethren you are prepared to suspend these view in harmony with Spirit of Prophecy counsel and make a public statement to this effect ?
- 2) That from hencefort your teaching and preaching will be in harmony with the "Fundamental Beliefs" of the church as voted in session at Dallas in April, 1980 ?
- 3) That because your special views on the sanctuary doctrine and related areas are so widely known you will indicate your willingness to acknowledge publicly that your PUC lecture and recent manuscript do present some areas of doctrine that are out of harmony with the pillars of our faith, and these

will be held in abeyance and not discussed unless at some time in the future they might be found compatible with the positions and belief of the Seventh-day Adventist Church ?

- 4) That you are prepared to cooperate with the church by pen, voice, and influence to restore confidence in the "Fundamental Beliefs" of the church with a desire to restore unity in Christ and His church ? That to this end you will endeavor as a minister of the Seventh-day Adventist Church to do what you can to protect the fundamental beliefs of the church from internal and external attack and develop an atmosphere of unity, of faith, doctrine and practice ?" (65)

D. Ford's umiddelbare reaktion på oplæsningen af det håndskrevne brev var, at han måtte være tro imod sin samvittighed og kunne derfor ikke akceptere forslaget. Senere d. 26/8-1980 samt d. 1/9-1980 svarer D. Ford skriftligt. D. Ford argumenterer for, at han er i overensstemmelse med hoveddoktrinerne i "Fundamental beliefs" og i harmoni med konsensuspapiret "Christ in the Heavenly Sanctuary" (66), som han forstår det. D. Ford opregner derefter i et "PS" tolv nøglepunkter i hans forståelse:

- "1) It is the little horn, and not the sins of the saints, which defiles the sanctuary.
- 2) The cleansing of Daniel 8:14 has to do with restoring the damage done not by the saints but the little horn.
- 3) The meaning of the key verb in Daniel 8:14 is not basically "cleanse", but justify, vindicate, restore.
- 4) There is no obvious verbal link between Daniel 8 and Leviticus 16.
- 5) The year-day principle is not explicit in Scripture.
- 6) Hebrews 9 does draw on the Day of Atonement to illustrate that which Christ did by His Sacrifice.
- 7) "Within the veil" applies to the second veil, not the first, and points to access to the Most Holy Place.
- 8) Hebrews does not teach a two-apartment ministry (or two phases).
- 9) Christ, not the Father, is the great Judge in the final judgment.
- 10) We should not speak of our Lord's heavenly ministry in terms of apartments.
- 11) The N.T. viewed the second advent as imminent in its day.
- 12) Sacrificial blood purifies, rather than defiles." (67)

D. 2. september 1980 bliver D. Ford's svar vurderet af "the General Conference President's Executive Advisory Committee" (PREXAD) med følgende resultat: 1) Svaret er ikke klart og præcist, 2) D. Ford's argumenter er forkastet af "The Sanctuary Review Committee" (Glacier View), 3) D. Ford er ikke villig til at akceptere kommiteens dom og råd og 4) D. Ford har ikke åbent og specifikt afskåret sig "from certain activities considered to be subversive to the well-being of the church" (68). PREXAD anbefaler derfor Australasian divisionen, at D. Ford får mulighed for frivilligt at trække sig tilbage fra sine embeder i kirken. Hvis ikke D. Ford ønskede at gøre dette frivilligt, så skulle Australasian divisionen og ledelsen på Avondale College Board trække hans tilladelse, til at virke som lærer og præst indenfor kirken, tilbage (69). Denne tilladelse blev derefter trukket tilbage d. 18/9-1980 (70).

Efter sin afsked fra adventistkirken startede D. Ford et evangeli-

serinsarbejde, "Good News Unlimited", uden speciel tilknytning til noget kirkesamfund. Målet for GNU er at virke i de bestående kirkesamfund.

D. Ford's opgør med helligdomslæren:

D. Ford's studie "Daniel 8:14, The Day of Atonement and the Investigative Judgment" rummer seks hovedkapitler med tilhørende appendixer. D. Ford gennemgår først helligdomslæren i historisk belysning, i.e. hvad er der tidligere i adventismens historie fremført mod helligdomslæren og refererer bl.a. til de tidligere omtalte kritikere D. M. Canright, A. F. Ballenger og W.W. Fletcher. Spørgsmålet om helligdomslærens berettigelse er altså ikke ny indenfor adventistsamfundet.

I det andet kapitel arbejder D. Ford med Hebræerbrevet, det eneste skrift i NT, der behandler betydningen af den store forsoningsdag, meningen med tjenesten i den første afdeling samt opfyldelsen af helligdommens renselse (71). Ud fra Heb. 9,19; 10,19-20; 9,8 & 12 & 24 & 25 argumenterer D. Ford for, at Kristus ved sin himmelfart gik ind i det allerhelligste. Udtrykket "ind bag forhængen" gælder det allerhelligste, samtidig med at udtrykket 'ta hagia' i Heb. 9,8 & 12 & 24; 10,19, der tidligere p.gr.a. pluralisformen er blevet brugt som argument for, at der i Hebræerbrevet opereredes med en tjeneste i flere afdelinger, anses jvf. konteksten at være en pluralisform med singular betydning.

Ford argumenterer for, at den store forsoningsdag bruges i Heb., som et billede på hvad Kristus allerede havde gjort på korset og ved sin himmelfart. Helligdommens renselse er derfor identisk med, hvad Kristus har gjort på korset.

Karakteristisk for adventisternes svar til D. Ford er, at man på den ene side akcepterer det grundlæggende argument, at Heb. ikke kan bruges som argument for den traditionelle helligdomslære, mens man på den anden side vil fastholde, at Heb. ikke lærer noget, der går imod den traditionelle helligdomslære. Derfor forstås udtrykket "ind bag forhængen" (Heb. 6,19-20) ikke som Jesu indgåen i det allerhelligste ved himmelfarten, men som et udtryk for, at vi siden himmelfarten har en fuldstændig, fri og direkte adgang til Gud (72)

I det tredje kapitel behandler D. Ford vel det væsentligste udgangspunkt for helligdomslæren nml. Daniels bog, herunder anvendelsen af år-dag princippet, som han på den ene side ikke finder forkert (73), mens han på den anden side ikke finder der understøttet og dermed brugbart i Daniels bog og her specifikt Dan. 9,24, der har været benyttet som belæg for dets brug i Daniels bog. Det hebraiske ord shabuim (Dan. 9,24) betyder blot halvfjerds og disse halvfjerds kan

være af hvilken som helst slags (74). Dette kæder D. Ford så igen sammen med det apotelesmatiske tolkningsprincip (75).

Selve år-dag princippet ser D. Ford modsagt af nærforventningen i NT, og han anfører, at "Kristus kunne være kommet igen i det første århundrede, dersom menigheden havde bragt evangeliet ud til hele verden" (76) D. Ford gør op med oversættelsen af sadaq (roden af nisdag Dan. 8,14), ikke fordi oversættelsen 'rense' ikke kan være en bibetydning, men fordi den primære betydning er "vindicate". Oversættelsen 'rense' er traditionelt knyttet sammen med Dan. 8,9, hvor 'det lille horn', der sætter sig op imod Gud, omtales. 'Rensningen er blevet forstået som en tidsmæssig udstrakt proces, hvor 'det lille horn' er blevet forstået som de hellige, hvilket igen har ført til forståelsen, at de hellige skulle renses - altså den undersøgende dom. D. Ford gør derfor op med at hovedbetydningen af sadaq er 'rense' og 'det lille horn' er identificerbar med de hellige. Dermed underkendes naturligvis den undersøgende dom. Opfyldelsen af Dan. 8,14 ser D. Ford cf. det apotelesmatiske tolkningsprincip, som pegende bl.a. på Antiochus Epifanes.

Adventisternes svar til disse punkter er en fastholden af den traditionelle lære ud fra en fastholden af traditionelle tolkninger f.eks. år-dag princippet, oversættelsen af sadaq med 'rense', identificeringen af 'det lille horn' med de hellige, etc. (77). Den klart ændrede argumentationsmåde, der kom til udtryk i adventisternes respons til D. Ford's tolkning af Heb., gør sig ikke på samme måde gældende i forhold til Daniels bog.

I det fjerde og femte kapitel videreudvikler D. Ford spørgsmålet om den store forsoningsdag i relation til Johs. Åb. , hvor det i kp. tre blev behandlet i relation til Daniel. Den store forsoningsdag ser D. Ford som pegende både på korset, der er antitypisk dertil, og forsoningsteksterne generelt som pegende på de sidste verdensbegivenheder. Forbilledet har dermed en dobbelt opfyldelse, der også indeholder dommen ved verdens ende, der dog ikke er identisk med den undersøgende dom.

I det sjette kapitel behandler D. Ford forholdet mellem EGW og Skriften. D. Ford anfører, at "vor største fejl som adventister har været, at lade Ellen Whites Skrifter få vetoret over Bibelen."

D. Ford argumenterer for, at Bibelen og Bibelen alene må være basis for adventisternes lære. Derfor bringer EGW på den ene side ikke nye doktriner, der ikke har deres basis i Skriften, mens D. Ford på den anden side påviser, at der også i EGW's Skrifter findes fejl og at hun også ændrer syn på forskellige ting med tiden. EGW skal betragtes som en "værdig Herrens tjener" men ikke uføjelbar. Når D.

Ford kan hævde, at EGW ikke bringer nye doktriner og alligevel gør op med en del af adventismens lære, så hænger det sammen med, at han helt klart, som også påpeget på konferencen, selektivt bruger EGW som støtte for sine egne synspunkter.

Imod D. Ford hævder adventister, at fremfor "making changes in positions supported by the visions, there was a development in understanding of an application of some precise points in areas named, often augmented by a clearer application of Bible truths" (78). På denne baggrund fremføres det, at adventisternes egen brug af udtrykket "the Bible and the Bible only", ikke er benyttet "to exclude the binding obligation to respond to the visions as light that God has given His people. Indeed, in several cases the phrase is followed with words that enjoin the acceptance of her writings as binding upon all who accept God's Word" (79). Denne type argumentation må næsten i sagens natur føre til en 'alt eller intet' holdning. På samme måde er det karakteristisk, at Parmenters brev af 15/8-1985 ikke referer til Bibelen, men alene til 'Profetiens Ånd' og 'Fundamental Beliefs'.

Denne reference til 'Fundamental Beliefs' i forhold til den position der gives ^{EGW} i svaret til D. Ford, falder f.s.v. i god tråd med de ændringer, der er foretaget i 'Fundamental Beliefs' fra 1930 til 1980. På den ene side understreges det klart i indledningen til 'Fundamental Beliefs' i 1980, at Bibelen er adventisternes eneste trosbekendelse, hvilket er en fremhævelse i forhold til 1930. På den anden side forstærker man i 1980 EGW's unikke stilling indenfor kirken. Hvor man både i 1930 og 1980 har en generel beskrivelse af nådegaverne og i 1930 omtaler EGW i sammenhæng med den generelle fremstilling, så får EGW i 1980 tildelt en særlig paragraf, hvor indledningen stort set er identisk med, hvad der var indeholdt i den generelle fremstilling i 1930: "One of the Gifts of the Holy Spirit is Prophecy. This is an identifying mark of the remnant church and was manifested in the ministry of Ellen G. White", mens i 1980 efterfølges dette af ordene: "As the Lord's messenger, her writings are a continuing and authoritative source of truth and provide for the church comfort, guidance, instruction, and correction. They also make clear that the Bible is the standard by which all teaching and experience must be tested. (Joel 2:28,29; Acts 2:14-21; Heb 1:1-3; Rev. 12:17;19:10)"(80)

EGW SOM "PROFETIENS ÅND" - SPØRGSMÅLET OM INSPIRATION

Vi skal ikke her gå nærmere ind på de forskningsresultater som Walter Rea m.fl. har publiceret i de senere år vedrørende spørgs-

målet om EGW's litterære lån fra andre, men blot nævne hvad R.F. Cottrell, som tidligere nævnt, anførte, at denne forskning er en "demonstration af, at Ellen White har gjort brug af andre skrifter i et langt større omfang, end vi tidligere har fået oplyst" (81).

Denne forskning har i sagens natur rokket ved det billede kirken hidtil har fremholdt af EGW's inspiration og direkte åbenbaringer fra Gud (82).

FORHOLDET MELLEM ADVENTISTERNES SÆRLIGE LÆRE OG ELLEN G. WHITES POSITION INDENFOR KIRKEN - KONKLUSION

- 1) Adventisternes særlige lære fremkom på baggrund af skuffelsen d. 22/10-1844. Jesus kom ikke synligt igen, som forventet, og den forståelse der voksede frem, "datoen var korrekt, den forventede begivenhed forkert", blev en compensation for denne skuffelse.
- 2) I tiden derefter blev adventismens særlige lære udviklet, en proces hvori EGW kom til at spille en særlig rolle, fordi hun, forstået som "Profetiens Ånd", gennem visioner og åbenbaringer fik bekræftet og afgjort de læremæssige drøftelser, der fandt sted indenfor bevægelsen ud fra de bibelske skrifter.
- 3) På denne baggrund anføres det, at tilliden til den særlige lære ikke er baseret på EGW's visioner og åbenbaringer, men alene på de bibelske skrifter. EGW's visioner og åbenbaringer fungerer derfor blot som en traditio declarativa.
- 4) Som årene er gået, er det blevet mere og mere tvivlsomt, om den særlige lære kan bibelsk begrundes, hvilket naturligvis officielt benægtes, selvom der også officielt har fundet en udvikling sted (f.eks i forståelsen af Heb.), mens uofficielt er der i de senere år fremkommet flere og flere både publicerede og upublicerede teologiske afhandlinger af adventister, der bekræfter dette synspunkt (83).
- 5) Denne nye forskningsmæssige situation medfører ét af to. Enten lader man en teologisk justering finde sted eller også flytter man tyngden i argumentationen fra en eentydig bibelsk begrundelse til en vægtlægning på EGW's inspiration, en inspiration der skulle ækvivalere med de bibelske skrifter (jvf. Glacier View (84)). Den seneste udvikling indenfor adventistkirken peger eentydigt på, at bundetheden til EGW's skrifter som norma normans er forstærket og EGW's skrifter reelt fungerer som en traditio constitutiva.
- 6) Adventistkirken står i dag ved hvad der er blevet karakteriseret som en skillevej. Kirken er i dag f.s.v. tvunget til at re-vurdere sit forhold til EGW's position i kirken og hendes skrifter, grundet den nyere historiske forskning. Den re-vurdering kan både føre i en mere sekterisk retning, hvis man i et forsøg på at beskytte EGW's

image som stort set ufejlbarlig, isolerer sig fra den evangelikale strøm indenfor kirken gennem ekskommunikation. Men denne re-vurdering kan også føre i en mere kirkelig retning, hvis kirken, som fremhævet af flere evangeliakle adventister, får EGW "ned på jorden", og indser, at hun er et menneske, der som alle andre kan tage fejl og har gjort det, uden dermed at underkende hendes betydning bl.a. gennem flere opbyggelige bøger, men på en måde så det ikke blot formelt, men også reelt bliver 'sola scriptura', der er norma normans for kirkens tro og lære.

NOTER

- 1) Lindén, 1978, p. 39 2) Ibid. pp 42-44 3) Ibid. p. 39
- 4) cf. Damsteegt, 1981, p. 36 5) Brinsmead, 1979, pp 19 ff
- 6) Lindén, 1978, p. 52 7) Brinsmead, 1979, p. 33 8) Poehler, 1978, pp 108 ff 9) Brinsmead, 1979, p. 41 10) Lindén, 1978, pp 139 ff
- 11) Lindén, 1983, p. 13, se også White, 1963 pp 384 ff 12) Brinsmead, 1979, p. 58 13) White, 1963, p. 426 14) Ibid. p. 429 15) Lindén, 1983, pp 79 ff 16) Lindén, 1978, p. 147-148 17) White I, 1948, p. 9
- 18) Lindén, 1978, p. 148 19) White I, 1948, p. 22 20) Ibid. p. 27 21) se note 8 22) White I, 1948, p. 73 se også p. 58 23) Lindén, 1983, p. 19 24) Lindén, 1978, p. 143 25) White II, 1948, p. 605
- 26) McMahon, 1980, p. 86-87 27) Lindén, 1983, p. 87 28) McMahon, 1980, p. 27 29) Ibid. p. 94 30) Ibid. p. 71, 185 31) Ibid. p. 115 32) Lindén, 1983, p. 88 33) SDAE, 1976, p. 230-231, her omtales dog kun den førstnævnte bog. 34) Lindén, 1978, p. 143. Udtalelsen "the only "life" of EGW that exist", må nok ses som en provokation fra Lindén's side, da adventistkirken har udgivet flere biografier både i ældre og nyere tid. Udsagnet kan dog pege på at Lindén evt. forstår Canright's biografi som den eneste egentlige biografi, mens de af adventistsamfundet udgivne 'biografier' reelt er hagiografier, hvilket nok er en sandhed med modifikationer. 35) Canright 1909, p. 35 (her er benyttet en 'avis'udgave af Canright's bog - pagineringen svarer derfor ikke til den oprindelige udgave) 36) Ibid. p. 34-35 37) Ibid. p. 4 38) Ibid. p. 4 39) Ibid. p. 18 40) SDAE, p. 121 41) Haloviak, 1980, pp 2 ff 42) Dette tages specielt op i et brev fra Ballenger til EGW, se Ballenger, 1909, pp 105-112
- 43) Ford, 1980, pp 35-45 44) Ibid. p. 40 45) SDAE, 1976, p. 464 Jorgensen, 1980, har 1880 som fødselsår 46) Fletcher, 1932, p. 11
- 47) Ibid. pp 20-21 48) Ibid. pp 38-39, se også Jorgensen, 1980 49) Paxton, 1978 50) Ford, 1982 51) Lindén, 1983 52) Cottrell, 1981 (upubliceret) 53) Ibid. p. 1 & p. 16 54) Blandt evangelikale sektforskere i U.S.A. har der løbende været en diskussion om hvorvidt Adventisterne skulle klassificeres som en ikke-kristen sekt eller et randfænomen indenfor kristenheden (se f.eks. Hoekema, 1978, pp 89-170, pp 388 - 404, der klassificerer adventisterne som en ikke-kristen sekt & Martin, 1982, pp 360 - 423, der klassificerer adventisterne som en kristen kirke). W. Martin havde i en tidligere bog "The Rise of the Cults" klassificeret Adventismen som en ikke-kristen sekt. Dette førte til samtaler mellem ledende adventister, W. Martin og redaktøren af tidsskriftet Eternity Magazine, Dr. Barnhouse. Resultatet af disse teologiske drøftelse førte til udgivelsen af "Seventh-day Adventist Answer Questions on Doctrine" i 1957. "Questions on Doctrine" kom til at repræsentere en mere evangelisk adventisme (Lindén, 1983, p. 108) Imod denne udvikling kæmpede bl.a. australieren

Robert D. Brinsmead, hvis "perfektionism eller syndfrihetslära gjorde honom omöjlig inom samfundet" (Lindén, 1983, p. 109). Brinsmead geråde ud i en debat med bl.a. Edward Heppenstall og Desmond Ford omkring dette spørgsmål. Gennem disse diskussioner ændrede Brinsmead holdning og arbejdede sig henimod en reformatorisk forståelse og retfærdiggørelse og helliggørelse. Brinsmead begyndte at fokusere på de klassiske reformatoriske principper solo Christo, sola fide, sola gratia og sola scriptura. I 1972 begyndte Brinsmead at publicere tidsskriftet "Present Truth" (senere "Verdict"). Hvor Brinsmead tidligere havde repræsenteret en i forhold til adventistsamfundet på daværende tidspunkt ekstrem traditionel adventistisk teologi, skiftede han over til være en evangelikal kritikere af adventismen. Denne kritik kom også til at gælde de specielle adventistsynspunkter. Brinsmead har bl.a. skrevet: "A Review of the Awakening Messige" I (maj 1972) & II (april 1973), hvor særligt spørgsmålet om perfektionisme diskuteres, "An Answer to 'CONFLICTING CONCEPTS OF RIGHTEOUSNESS BY FAITH IN THE SEVENTH-DAY ADVENTIST CHURCH' (1976), hvor forholdet mellem en forenisk og en effektiv forståelse af retfærdiggørelse diskuteres, "1844-RE-EXAMINED" (1979), hvor særligt Jesu genkomst og "shut-door" teologien diskuteres og endelige "Judged by the Gospel - A Review of Adventism" (1980) der er et mere bredt evangelisk opgør med adventismen.

Spørgsmålet om retfærdiggørelse blev taget op i bogen "The Shaking of Adventism - A documented account of the crisis among Adventist over the doctrine of justification by faith" (1977) af anglikaneren G. F. Paxton, der var medarbejder på "Verdict". Paxton redegør i sin bog for den reformatoriske forståelse af retfærdiggørelse og helliggørelse, og argumenterer for, at adventismen i perioden 1844-1950 forstår retfærdiggørelse mere i tridentinsk end i reformatorisk forstand. Helliggørelsen sammenblandes stadig med retfærdiggørelse omend semipelagianismen med tiden bliver mere raffineret og subtil. "Fortfarende beroede frikännandet i den slutliga domen på den faktiska rättfärdigheten hos människan, dvs på helgelsen" (cf. Lindén, 1983, p. 116). Fra 1950erne med udgivelsen af "Question on Doctrine" sker der en polarisering indenfor adventismen, hvorefter der løbende har været en debat om forståelsen af retfærdiggørelse.

- 55) f.eks. Lindén, 1978; Lindén 1983; Damsteegt, 1977 56) Poehler, 1978 57) Lindén, 1978, p. 142 58) Lindén, 1983, pp 25-26
 59) Evangelica, Oct. 1980, p. 14 60) Ministry, Oct. 1980, p. 5
 61) Lindén, 1983, p. 7 62) Ford, 1980 63) Ministry, Oct. 1980, pp 4-10 64) SDAE p. 98 "Australasian Division. A large unit of church organization to which is allotted the area of Australia and its territories, New Zealand and its territories, and the islands of the

21

South Pacific." 65) Ministry, Oct. 1980, p. 10 66) Ibid. pp 16 ff
 67) Ibid. p. 11 68) Ibid. p. 15, pkt. fire skulle gå på kontakt med
 Brinsmead jvf. Evangelica, Oct. 1980, p. 2 69) Ministry, Oct. 1980,
 p. 15 70) Evangelica, Oct. 1980, p. 3 71) Ford, 1980, p. 2
 72) Ministry, Oct. 1980, p. 21 73) Ford, 1980, p. 215 "The year-day
 principle as regards its practical essence has always been correct -
 that which could have been fulfilled in days had the church been
 faithful is now taking years". Et sådan udsagn skal nok ses som en
 form for imødekommethed fra D. Ford's side, men får reelt ingen prak-
 tisk betydning, da han samtidig afviser den adventistiske brug af
 princippet. Udsagnet går da også, så vidt jeg kan se, ud over hvad der
 tales om i hhv. Num. 14,34 & Ez. 4,6. 74) Ibid. p. 202 75) Ibid.
 p. 215 76) Ibid. p. 3 77) se bl.a. Ministry, Oct. 1980, pp 20-22
 78) Ibid. p. 56 79) Ministry, Oct. 1980, p. 56, samtidig anfø-
 res det, at Helligånden er forfatter både til Bibelen og EGW's skrif-
 ter og det er ikke muligt at tale om forskellige grader af åbenbaring
 eller inspiration (pp 54-55). I den mere evangeliske adventisme, der
 kommer til udtryk i "Questions on Doctrine", anføres det derimod klart
 i afsnittet "Ellen G. White's Writings and Their Relation to the
 Bible", at "we do not make acceptance of her (i.e. EGW's) writings
 a matter for church discipline" (p. 96). 80) Lindén, 1983, p. 163
 (hele "bekendelsen" findes optrykt pp 157 - 166). Den officielle
 danske oversættelse rummer en afsvækkelse af denne paragraf, hvor
 ordene "her writings are a continuing and authoritative source of
 truth" på dansk lyder "hendes skrifter (er) en varig og pålidelig
 sandhedskilde" (cf. "Syvende Dags Adventisternes tro og lære", 1982,
 p. 5) (B. Kjørulff Nielsen, 1964, oversætter "Authoritative" med au-
 toritativ, myndig; officiel). 81) Cottrell, 1981, p. 1, Walter Rea
 har i bogform udgivet "The White Lie", 1982 og i manuskriptform
 "Sketches from the Life of Paul forerunner of Acts of the Apostles"
 (dec. 1982), "The Great Controversy" (Feb. 1983) og "Desire of Ages"
 (Oct. 1983) hvori han sammenligner EGW's skrifter med tidligere udgivet
 litteratur samt forskellige udgaver af EGW's skrifter, og gør op med
 EGW's inspiration til tider i et meget barskt sprog. (Rea er tidligere
 adventistpræst). 82) Som det f.eks. kommer til udtryk i F. D. Nichol's
 (1897-1966, tidl. redaktør af "Review and Herald" og præst) bøger bl.a.
 "Answer to Objections", 1932, 1947, 1952 og "Ellen G. White and Her
 Critics", 1951. Lindén anfører vedr. den sidstnævnte bog: "In the
 large book, amounting to some 700 pages, Nichol never once admitted
 that EGW had taught any error or made any real mistakes in her wri-
 tings. In Critics she is portrayed as a superhuman agent for the All-
 mighty. To criticise EGW then almost means the same thing as attacking
 Jehovah. Nichol's work has been neglected by e.g. many European

Adventist, who reject the infallibility concept for the prophet."

(1978, p. 144) Sidstenævnte bemærkning kan også have haft betydning for oversættelsen af "Fundamental Beliefs" fra 1980, se note 80.

For en dansk kritik vedr. brugen af EGW se Lindén, 1978, p. 286 n. 28.

83) Se bl.a. "Spectrum", "A Quarterly Journal of the Associations of Adventist Forum", hvor der løbende foregår en åben diskussion.

84) Se note 79

Ballenger, A.F., Cast Out for The Cross Of Christ,
Tropico, Calif., 1909, 105-112

Brinsmead, R.D., An Answer to "Conflicting Concepts of
Righteousness by Faith in the Seventh-
Day Adventist Church", Wittenberg Steam
Press Publishing Associaciation, Sydney,
1976

Brinsmead, R.D., 1844 Re-Examined", Preliminary Edition,
I.H.I., U.S.A., 1979

Brinsmead, R.D., Judged by the Gospel, A Review of Ad-
ventism, Verdict Publications, U.S.A.
1980, Third Printing, March 1981

Brinsmead, R.D., A Review of the awakening message"
Part I, 1972, Part II, 1973

Canright, D.M., Life of Mrs. E.G.White, 1909

Cottrell, R.F., Vor nuværende krise - en reaktion på
et formørket tiår, 1981, duplikat

Damsteegt, P.G., Foundations of the Seventh-day Adventist
Message and Mission, Wm. B. Eerdmans,
Grand Rapids, Michigan, 1977

Evangelica, A Publication for evangelical Adventist,
Oct. 1980, 2-17

Fletcher, W.W., The Reasons for My Faith, Sydney, 1932,
11, 20-21, 38

Ford, D. & G., The Adventist Crisis of Spiritual Identity,
Desmond Ford Publications, 1980

Ford, D., Daniel 8:14 The Day of Atonement and the In-
vestigative Judgment, Euangelion Press, 1982,
1-6

Haloviak, B., Pioneers, Pantheists, and Progressives:
A.F. Ballenger and Divergent Paths to the
Sanctuary, Office of Archives and Statics,
General Conference of Sevneeth-Day Adventist
Washington, D.C., June 1980

Hoekema, A.A., The Four Major Cults, Wm. B. Eerdmans,
Grand Rapids, Michigan, 1963, Sixth Prin-
ting, August 1978

Jorgensen, A.S., The Fletcher Case. A Report of the Salient
Teachings of W.W. Fletcher and the Admini-
strative Actions Taken By the Australisian
Union Conference in Dealing With Him, June
1980

- Lindén, I., Adventismen vid skiljevägen, Malmö, 1983
- Lindén, I., The Last Trump. An historico-genetical study of some important chapters in the making and development of the Seventh-day Adventist Church, Peter Lang, Frankfurt am Main, 1978, 19-65, 141-153
- Martin, W.R., The Kingdom of the Cults, Bethany, Minneapolis, Minnesota, 1965, Thirtieth-third Ed. Revised, June 1982
- Ministry, A Magazine for Clergy, Oct. 1980
- McMahon, David P., Ellet Joseph Waggoner, The Myth and Man, Verdict, U.S.A. 1979, Second Printing: January, 1980
- Nichol, D.N., Answers to Objections, Review and Herald, Washington, D.C., 1932, 1947, 1952
- Nichol, D.N., Ellen G. White and Her Critics, Review and Herald, 1951
- Nielsen, B.K., Engelsk-Dansk ordbog, Gyldendal, 1964
- Paxton, G.J., The Shaking of Adventism, Baker, Grand Rapids, Michigan, 1978, Third Printing Maj 1978
- Poehler, R.J., "...and the door was shut" "Seventh-Day Adventists and the shut-door doctrine in the decade after the Great Disappointment", Andrews University, February 1978, duplikat
- Rea, W., Desire of Ages, Oct. 1983, duplikat
- Rea, W., The Great Controversy, February 1983, duplikat
- Rea, W., Sketches from the Life of Paul forerunner of Acts of the Apostles, December 1982, duplikat
- Rea, W., The White Lie, M & R Publications, Calif., 1982
- Seventh-day Adventist Answer Questions on Doctrine, Review and Herald, Washington D.C., 1957, 89-98
- Seventh-day Adventist Encyclopedia (SDAE), Ed. D. Neufeld, Revised Edition, Review and Herald, 1976, 98, 121, 230-231
- Spectrum, A Quarterly Journal of the Associations of Adventist Forum

Syvende Dags Adventisternes tro og lære, Udgivet af Syvende

Dags Adventisternes Vestnordiske Union, 1982

White, E.G., Den store strid, Dansk Bogforlag, Kbh., 1963,

424-435

White, E.G., Testimonies for the Church, I, Pacific Press

Mountain View, California, 1948, 5-112

White, E.G., Testimonies for the Church, II, Pacific Press,

Mountain View, California, 1948, 605-609

LITTERATURLISTE

<u>Ballenger</u> , A.F., Cast Out for the Cross Of Christ, Tropico, Calif., 1909, 105-112	7
<u>Brinsmead</u> , R.D., 1844 Re-examined, Preliminary Edition, I.H.I., U.S.A., 1979	179
<u>Canright</u> , D.M., Life of Mrs. E.G. White, 1909	35
<u>Cottrell</u> , R.F., Vor nuværende krise - en reaktion på et formørket tiår, 1981, duplikat	16
<u>Evangelica</u> , A Publication for evangelical Adventist, Oct. 1980, 2-17	16
<u>Fletcher</u> , W.W., The Reasons for My Faith, Sydney, 1932 11, 20-21, 38	4
<u>Ford</u> , D., Daniel 8:14 The Day of Atonement and the Inve- stigative Judgment, Euangelion Press, 1982 1-6	6
<u>Lindén</u> , I., Adventismen vid skiljevägen, Malmö, 1983	166
<u>Lindén</u> , I., The Last Trump. An historico-genetical study of some important chapters in the making and development of the Seventh-day Adventists Church, Peter Lang, Frankfurt am Main, 1978 19-65, 141-153	60
<u>Ministry</u> , A Magazine for Clergy, Oct. 1980	64
<u>McMahon</u> , D.P., Ellet Joseph Waggoner, The Myth and the Man, Verdict, U.S.A., 1979, Second Printing, January, 1980	238
<u>Seventh-day Adventist Answer Questions on Doctrine</u> , Review and Herald, Washington D.C., 1957, 89-98	10
<u>Seventh-day Adventist Encyclopedia (SDAE)</u> , Ed. D. Neu- feld, Revised Edition, Review and Herald, 1976 98, 121, 230-231	4
<u>Syvende Dags Adventisternes tro og lære</u> , Udgivet af Syven- de Dags Adventisternes Vestnordiske Union, 1982	8
<u>White</u> , E.G., Den store strid, Dansk Bogforlag, Kbh., 1963 424-435	12
<u>White</u> , E.G., Testimonies for the Church, I, 5-112, II, 605-609, Pacific Press. Mountain View, Calif., 1948	113
<u>Ialt</u>	938